

УДК 336.563

Радіонов Ю. Д.

ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Проаналізовано роль державних фінансів у забезпеченні соціально-економічного розвитку України. Акцентовано увагу на зростанні впливу державних фінансів на динаміку соціально-економічних показників, як сьогодні, так і в перспективі. Розкрито проблеми бюджетного процесу щодо неефективного управління та використання бюджетних коштів і окреслено шляхи їх вирішення.

Ключові слова: фінансова система, державні фінанси, бюджет, між-бюджетні трансфери, субвенції, неефективне використання бюджетних коштів.

У сучасних соціально-економічних умовах в Україні постає нагальна потреба в розв'язанні складних економічних, екологічних, науково-технологічних та соціальних проблем. Вирішення цих питань неможливе без ґрунтовного аналізу причин стримування соціально-економічних процесів та пошуку нових, ефективніших механізмів як формування, так і використання державних фінансів для якісних трансформаційних змін, реструктуризації економіки, підвищення конкурентоспроможності в умовах глобалізації економічних відносин.

Однією з ключових функцій стратегії соціально-економічного розвитку сучасної держави є формування сприятливих умов для забезпечення динамічного розвитку вітчизняної економіки, підвищення соціальних стандартів, рівня і якості життя людей, фінансово-економічної безпеки суб'єктів економічних відносин. Досягти цих цілей можна лише завдяки економічному та ефективному використанню державних фінансів.

Серед відомих учених значний внесок у теорію державних фінансів, їх місце та ролі у фінансовій системі зробили А. Вагнер, Дж. Гелбрейт, Дж. М. Кейнс, Ф. Нітті, П. Самуельсон, Дж. Стігліц та ін. Відомі дослідження вітчизняних науковців А. Даниленка, В. Базилевича, О. Василика, В. Зимовця, М. Карліна, С. Ковальчука, В. Кудряшова, В. Опаріна, О. Романенка та ін. Українські вчені оцінюють роль державних фінансів переважно з позиції місця та значення у відтворенні суспільних благ. Водночас, незважаючи на істотний внесок національної наукової думки у теорію державних фінансів, недостатньо висвітлено роль державних фінансів у соціально-економічному розвитку країни, особливо щодо підвищення ефективності їх використання.

Мета статті – дослідження функціонування державних фінансів в Україні, їхнього впливу на соціально-економічний розвиток та пошук шляхів підвищення ефективності використання державних коштів.

Наприклад, В. Кудряшов, С. Ковальчук, В. Опарін включають суб'єктів господарювання державної форми власності до складу державних фінансів.

© Радіонов Ю. Д., 2014

В. Кудряшов пропонує поділяти державні фінанси на “централізовані (*бюджет і цільові фонди*) та децентралізовані (*фінанси державних підприємств*) складові” [1]. В. Базилевич, Л. Баластрик, О. Романенко вирізняють державні фінанси як окрему ланку фінансової системи країни.

В. Базилевич та Л. Баластрик наголошують, що державні фінанси – це система грошових фондів, зосереджених у власності держави і призначених для виконання властивих їй функцій, а також сукупність форм і методів, за допомогою яких ці функції реалізуються [2, с. 10].

За визначенням М. Карліна, державні фінанси – центральна підсистема фінансової системи держави, за допомогою якої здійснюється її вплив на соціально-економічний розвиток [3].

На нашу думку, державні фінанси як економічна категорія складаються із системи усталених економічних зв'язків щодо формування, розподілу та використання фінансових ресурсів для забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства, задоволення його нагальних потреб та дотримання належного рівня національної безпеки стосовно зовнішніх і внутрішніх факторів впливу.

Держава через систему державних фінансів (*державний бюджет; місцеві фінанси; державний кредит та страхування; фінанси державних підприємств, організацій; централізовані та децентралізовані фонди цільового призначення*) перерозподіляє частину національного доходу [2, с. 9].

Функції і роль державних фінансів відповідають особливостям держави, її стратегії розвитку, зокрема у прагненні задовольняти суспільні потреби та створювати сприятливі умови для життя й праці громадян, розвитку підприємництва, стимулювання виробництва, фінансової підтримки деяких галузей економіки, стримування інфляції, рівня зайнятості тощо. До основних функцій державних фінансів належать: формування сприятливого середовища для інвестицій; забезпечення динаміки соціально-економічного розвитку країни; розв'язання проблем у соціальній сфері з поступовим підвищенням соціальних стандартів; послаблення навантаження на природні ресурси та екологію; формування дохідної частини бюджету; ефективне використання фінансових ресурсів; захист інтересів вітчизняних суб'єктів господарювання; гарантування стійкості фінансової системи та безпеки держави.

Сьогодні держава використовує державні фінанси як важіль впливу на соціальний і економічний розвиток країни як у позитивному, так і в негативному аспектах. За допомогою цього інструменту вона розподіляє та перерозподіляє ВВП і сприяє розширеному відтворенню. Державні фінанси формують основу економічної безпеки держави: через них забезпечуються права, свободи та добробут усіх її громадян.

Завдяки механізму державних фінансів, що являє собою організаційно-правові, економічні форми й методи управління фінансами, держава здійснює розвиток економіки, надання соціальних гарантій населенню. Про ступінь досконалості фінансового механізму можна судити за темпами економічного та соціального розвитку країни.

Структура видатків бюджету є віддзеркаленням впливу державних фінансів на соціально-економічне життя країни. Соціально-економічна система

має на меті перехід з одного якісного стану в інший, підвищуючи рівень розвитку селища, міста, окремої території, якості та стандарти життя населення.

Надмірна централізація фінансів призводить до негативних наслідків, оскільки не забезпечуються ефективний розподіл ресурсів між галузями й сферами економіки та їх ефективне використання. Натомість оптимізація структури видатків зумовляє позитивні зміни, оскільки дає змогу більш економічно та раціонально використовувати наявні державні фінанси.

Співвідношення державних фінансів із ВВП вказує на рівень його розподілу та перерозподілу. В Україні рівень перерозподілу ВВП через бюджет і позабюджетні фонди дуже високий навіть з урахуванням наслідків економічної кризи.

Оцінка ефективності використання державних фінансів дає можливість визначити ступінь впливу, а також роль державних фінансів у зростанні вартості активів держави, внеску в економіку, соціальну сферу країни, нарощуванні обсягів ВВП.

Проведений нами аналіз фактичного стану соціально-економічного розвитку свідчить про недосконалість теоретико-методологічної бази оцінки ефективності управління державними фінансами. Як наслідок, постає нагальна потреба у поглибленні досліджень впливу економічних, фінансових, бюджетних результативних показників на подальше прискорення соціально-економічних процесів у країні.

Мірилом оцінки ефективності державних фінансів є досягнуті кількісні та якісні показники, що забезпечують безперервність відтворювального процесу, належний рівень соціально-економічного розвитку, створення умов для нарощування суспільного виробництва, підвищення соціальних стандартів рівня та якості життя. Тому ефективність державних фінансів становить ключову ознаку забезпечення високих показників у соціально-економічній сфері.

Дослідження тенденцій змін, наприклад, у сфері міжбюджетних відносин і структурі інвестицій, вказують на зростання обсягів субвенцій із державного бюджету місцевим бюджетам. Починаючи з 2004 р., коли таке джерело капітальних видатків, як державні централізовані капітальні вкладення, взагалі було вилучено зі структури державного бюджету, зросли обсяги інвестицій шляхом надання з цього бюджету місцевим бюджетам субвенцій на виконання інвестиційних програм (проектів). Розмір трансфертів у 2004 р. порівняно з 2002 р. збільшився майже вдвічі (до 15,9 млрд грн). Кількість видів субвенцій зросла з 15 у 2002 р. до 68 у 2004 р. У загальній сумі видатків місцевих бюджетів питома вага трансфертів у 2004 р. підвищилася до 42,5 %. Обсяги субвенцій, виділені з державного бюджету місцевим бюджетам у 2012 р., порівняно з 2004 р., збільшилися у вісім разів.

Кошти субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам спрямовуються у різні сфери суспільного життя регіонів – від забезпечення виконання державних гарантій з надання пільг, субсидій, допомоги окремим категоріям громадян, які мають право на їх отримання, до погашення заборгованості за різницею в тарифах на теплову енергію, що виробляється, транспортується та постачається населенню, на придбання витратних матеріалів і

медичного обладнання для закладів охорони здоров'я, здійснення інвестиційних програм (проектів), реалізацію пріоритетних напрямів розвитку регіонів, соціально-економічний розвиток тощо.

В умовах низької фінансової забезпеченості місцевих бюджетів субвенції з державного бюджету дають можливість розв'язувати гострі проблеми соціально-економічного розвитку сіл, селищ, міст, обласних центрів, поліпшувати їхню інвестиційну привабливість для залучення додаткових інвестицій, створювати додаткові робочі місця та забезпечувати повну продуктивну зайнятість населення, підвищуючи доходи громадян. За рахунок субвенцій формується сучасна база готельно-туристичних та санаторно-курортних комплексів для якісного відпочинку туристів та лікування громадян.

Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам надходять на фінансування будівництва доріг, мостів, як комунального, так і державного значення, капітальний ремонт шкіл, дитячих садків, фельдшерсько-акушерських пунктів, лікарень, ремонт котелень, реставрацію пам'яток архітектури, забезпечення громадян централізованим газо-, електро-, водопостачанням і т. ін.

За рахунок коштів субвенцій відповідно до Закону України "Про стимулювання розвитку регіонів" та Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року створюються умови для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів України, реалізуються відповідні державні й регіональні програми. Ці кошти, як свідчать результати нашого дослідження, сприяють вирішенню питань екологічної безпеки, модернізації транспортної інфраструктури, підвищення рівня та якості життя населення.

Наведений приклад субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам переконливо доводить, що державні фінанси відіграють ключову роль у розбудові економіки країни. Вони як складова економічних процесів країни перебувають у постійному русі, змінюють економіку та свою роль і місце в соціально-економічному розвитку. Крім того, державні фінанси – важливий інструмент реалізації державної політики за умов ринкових відносин.

Нестача фінансових ресурсів сповільнює темпи соціально-економічного розвитку. Крім того, низька ефективність функціонування системи державних фінансів впливає на стійкість фінансової системи загалом та безпеку країни.

Безпека у сфері державних фінансів залежить від достатності обсягів фінансових ресурсів держави, необхідних для забезпечення виконання нею управлінських, економічних і соціальних функцій. Рівень безпеки визначається спроможністю держави своєчасно та в повному обсязі виконувати внутрішні й зовнішні зобов'язання [4, с. 5].

Сьогодні проблеми фінансового оздоровлення і подолання наслідків фінансово-економічної кризи набули загальносуспільного значення, оскільки тісно пов'язані з добробутом кожного громадянина.

Наприклад, у розвинутих країнах майже весь приріст продуктивності праці отримують за рахунок створення, освоєння та впровадження нових технологій, знань, техніки завдяки забезпеченню сприятливих ринкових умов для науково-технічного прогресу. Водночас в Україні таких умов немає, тому суб'єкти господарювання спрямовують ресурси на легші та гарантовані способи збільшення прибутку, заощаджуючи на витратах на науково-дослідні та

дослідно-конструкторські роботи. У цій ситуації державні фінанси через відповідну державну політику мають підтримувати і стимулювати науково-дослідні розробки. Головне завдання полягає в забезпеченні ефективності використання державних фінансів.

Держава, втручаючись в економічні процеси, стримує, зокрема, монополізацію певних секторів економіки та заохочує до здорової конкуренції. Під час фінансової кризи вона повинна пом'якшувати її негативні наслідки, надавати субсидії малозабезпеченим верствам населення для усунення соціальної напруженості та забезпечувати прискорене подолання кризи, яке має базуватися передусім на стимулюванні тих галузей або секторів економіки, що мають високу частку доданої вартості й будуть перспективними. Не розпорошення державних фінансів, а їх концентрація у відповідних сегментах та ефективне використання сприятимуть економічному зростанню та високим темпам приросту ВВП. У подальшому держава повинна лише успішно регулювати економіко-соціальні процеси.

Розвиток економіки і вплив державних фінансів на її ефективність визначаються насамперед оптимальним складом форм, методів та інструментів, а також їх гармонійною взаємодією відповідно до стратегічних цілей розвитку держави та її соціально-економічної системи.

Значна частка державних фінансів у національній економіці зумовлена вимогами сучасної соціально орієнтованої економіки, оскільки саме на ці фінанси покладені функції розвитку й удосконалення соціально-економічних відносин.

Економіка держави, що забезпечує накопичення людського капіталу, розвиток науки та інновацій у віддаленій перспективі матиме більше шансів на зростання, ніж економіка, що не виконує цих функцій.

З часом роль державних фінансів в економіці держави лише зростатиме, оскільки людина є носієм і рушійною силою соціально-економічних відносин. Тому досягти успіху в економічному житті суспільства, забезпечивши соціальну стабільність, без урахування цієї закономірності доволі проблематично.

Як стверджує академік В. М. Геєць, "ринковій економіці необхідне соціальне коригування як у минулому, так і в майбутньому. Відмова від необхідних змін, невміння або незнання способів перегляду її основ в умовах масштабності майбутніх змін в економіці та в соціальній сфері загрожують масовою незадоволеністю життям і, відповідно, зростаючою протестністю населення" [5].

Збільшення частки державних фінансів в економіці країни зумовлене розширенням функцій держави через підвищення рівня та якості соціальних стандартів, посиленням інноваційно-інвестиційної складової в економіці, погашенням боргових зобов'язань, стрімким розвитком науково-технічного прогресу тощо. Водночас має підвищуватися ефективність використання фінансових ресурсів для забезпечення темпів економічного зростання і позитивних змін від державних витрат.

Ефективна система управління державними фінансами є запорукою сталого економічного розвитку та основою національної безпеки держави. Від прозорості й ефективності державного управління безпосередньо залежить

успішність розбудови громадянського суспільства, що стала пріоритетним напрямом державної політики останніх років.

Проведений нами аналіз вказує на деякі серйозні проблеми в цій сфері. Оскільки ефективність як одна зі складних і багатогранних економічних категорій має доволі широкий спектр дії, серед учених-економістів не сформувалося однозначної позиції щодо тлумачення її теоретико-методологічної сутності.

Різні підходи до оцінювання визначення поняття “ефективність” у соціальній сфері, економіці, екології, технологічних процесах свідчать про складність цієї економічної категорії та необхідність зосередження зусиль науковців на розробленні єдиного, універсального, комплексного підходу до її трактування.

На нашу думку, принциповою позицією у сфері оцінювання ефективності використання державних фінансів має бути, по-перше, визначення її частки у галузі, сфері, виді економічної діяльності, по-друге, оцінювання результатів, досягнутих при використанні державних коштів.

Слід урахувати, що результати можуть бути *кінцевими*, такими, які відображають закінчений процес (*будівництво школи, дороги, мостового переходу, спортивного майданчика*), і *проміжними*, або *опосередкованими*, тобто розрахованими на забезпечення користі, вигоди або іншого соціального ефекту не одразу, а в перспективі (*рівень знань, зручність руху, зменшення травм, пов'язаних з ДТП, зростання кількості здорових дітей тощо*).

Тобто при оцінюванні ефективності державних фінансів слід зіставляти фінансові ресурси з досягнутими результатами, користю, вигодою. Це дає можливість оцінити не тільки економічні показники, а й, наприклад, соціальну користь та екологічну вигоду. Такий підхід допоможе здійснити ґрунтовний аналіз та дослідити чимало різноманітних показників соціально-економічного розвитку країни, визначивши вплив на їхню динаміку державних фінансів.

Водночас, доки тривають наукові дискусії, практика свідчить, що ефективність як один із принципів, на якому базується бюджетна система України, не відіграє позитивно-стимулюючої ролі у використанні бюджетних коштів, а відтак не забезпечує належної динаміки соціально-економічного розвитку країни.

Численні факти й масштаби неефективного управління та використання державних коштів вказують на системні вади у сфері управління державними видатками, що, безумовно, стримує якісну динаміку соціально-економічного розвитку України.

Так, у 2012 р. найбільшу питому вагу (73,7 %) у структурі неефективного управління та використання державних коштів за напрямками економічної діяльності було виявлено у сферах: державної підтримки промисловості та енергетичного потенціалу – 26,3 %; економічної та міжнародної діяльності держави – 17,2; соціальних питань та питань забезпечення належних умов праці – 16,5; взаємодії Державного бюджету України з місцевими бюджетами та використання бюджетних коштів на соціально-економічний розвиток і реалізацію пріоритетів розвитку регіонів – 13,7 % [7].

Виявлені значні недоліки в ефективності використання державних фінансів свідчать про слабку орієнтованість головних розпорядників коштів на результативність бюджетних програм, низьку якість виконання покладених на них функцій та динаміку соціально-економічного розвитку.

Невиправдано великі масштаби державного сектору економіки зумовлюють необхідність подальшої оптимізації його обсягів, які б забезпечували належний рівень бюджетної ефективності [8]. Факти бюджетних порушень переконливо доводять, що проблема неефективного управління та використання державних фінансів є системним явищем у бюджетному процесі, яка свідчить про низьку ефективність роботи державних структур у виконанні покладених на них державою функцій. Державний сектор економіки України не повною мірою забезпечує дотримання належного рівня соціальних стандартів, що є основною функцією його суб'єктів [8].

Ефективність функціонування державних, галузевих, місцевих структур та раціональне використання державних коштів є запорукою динамічного розвитку країни. Наприклад, через галузі освіти, охорони здоров'я, соціального захисту населення держава реалізує стратегію соціального розвитку. Зважаючи на позицію ефективності функціонування таких державних структур, низькоефективні структури мають бути реорганізовані або взагалі ліквідовані. У перспективі в державному секторі України мають залишитися ті галузі, сфери економічної діяльності, які на високому рівні надають населенню послуги та забезпечують державні соціальні гарантії, допомагають державі якісніше виконувати загальнодержавні функції в соціальній політиці, здатні приносити країні як суб'єкту економічних відносин додаткові економічні дивіденди. Такі галузі, по суті, мають стратегічний характер, оскільки формують фінансові ресурси держави та забезпечують міжгалузевий перерозподіл. Питання лише в оптимальному розмірі фінансових ресурсів, який забезпечить високий рівень їх ефективності для розв'язання складних соціально-економічних проблем.

Як відомо, надмірні бюджетні витрати не завжди забезпечують економічне зростання та високі соціальні гарантії, навпаки, іноді стають фактором фінансового ризику та стримування. Як зазначають А. І. Даниленко та В. В. Зимовець, саме видаткова частина бюджету великою мірою визначає рівень фінансової безпеки держави. На думку вчених, не сприяють безпеці сектору державних фінансів також нераціональна структура державних витрат і надмірний рівень державного перерозподілу ВВП [4, с. 12].

У системі державних фінансів в Україні, зокрема ефективності їх використання, вкрай актуальною є проблема неналежного рівня обґрунтованості фінансового планування, що спричиняє недостовірність показників і призводить до неможливості ефективної організації функціонування всього державного сектору, відповідно негативно впливаючи на соціально-економічний розвиток загалом.

У структурі неефективного використання коштів найбільша сума, яка, наприклад, у 2009 р. становила 5143,2 млн грн, або 44,9 %, стосувалася порушень внаслідок недоліків у плануванні або необґрунтованого прогнозування і планування [9]. У 2010 р. на цей вид порушень припадало 1546,3 млн грн,

або 10,7 % загальної структури неефективного управління та використання державних коштів [10]. У 2011 р. на *неефективне управління* коштами через недоліки в плануванні припадало 4,3 %, а на *неефективне використання* через відсутність обґрунтованого прогнозування і планування – 15,3 % виявлених фактів неефективного використання бюджетних коштів (рисунок). У 2012 р. ситуація дещо змінилася: неефективне управління коштами через недоліки в плануванні порівняно з 2011 р. зросло на 9,7 в. п. до 14 %. Водночас другий показник знизився у 2012 р. порівняно з 2011 р. на 6,3 в. п. до 9 %.

Наведені дані підтверджують актуальність обґрунтованого прогнозування і планування в бюджетному процесі. Різниця в показниках пов'язана лише з фактором виявлення таких порушень, адже щороку цей показник може змінюватись в той чи інший бік. Стабільна динаміка і за цими двома позиціями (*якщо їх об'єднати*) свідчить, що з 2011 до 2012 р. втрати від неефективного управління та використання бюджетних коштів, зумовлені необґрунтованим прогнозуванням і плануванням у бюджетному процесі, зросли на 3,4 в. п. і становили в сукупності 23 %, або 1877,4 млн грн.

Як показали результати аналізу використання місцевими органами влади коштів додаткових дотацій з державного бюджету місцевим бюджетам на вирівнювання фінансової забезпеченості та оплату праці працівників бюджетної сфери, окремі головні розпорядники коштів не забезпечили належного планування видатків. Зокрема, при формуванні обласного бюджету головне управління освіти і науки Харківської облдержадміністрації завищило на 5 млн грн потребу в коштах на оплату комунальних послуг та енергоносіїв підпорядкованим управлінням закладам. За відсутності потреби видатки на цю суму не здійснювались [11]. Необґрунтоване планування, таким чином, призвело до відволікання 5 млн грн, які вкрай необхідно було використати за іншими, пріоритетнішими бюджетними програмами та напрямами економічної діяльності, де користь була би вищою й ефективність використання державних фінансів – результативнішою.

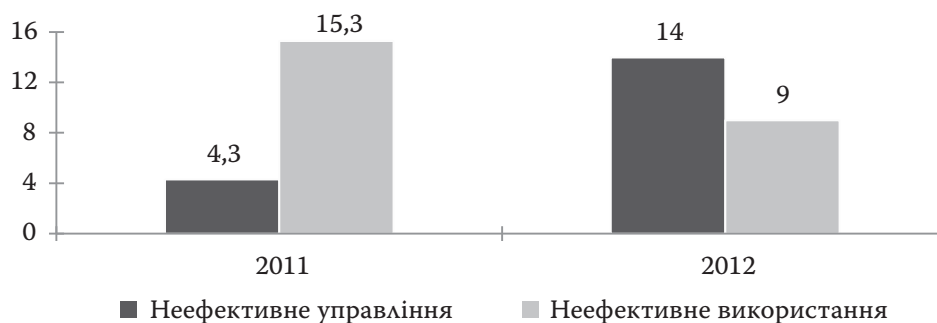

Рисунок. Зміни частки неефективного управління та використання державних коштів, що зумовлені відсутністю обґрунтованого прогнозування та планування у загальній структурі видів порушень

Складено за даними звітів Рахункової палати України за 2011 та 2012 рр.

З огляду на актуальність цієї проблеми, напрямом підвищення ефективності управління державними фінансами є запровадження дієвої системи фінансового планування, мета якої полягає в посиленні відповідальності розпорядників коштів за обґрунтування бюджетних показників з урахуванням факторів впливу та відповідних ризиків.

Як стверджує В. П. Кудряшов, напрямами проведення реформ є впровадження інноваційних механізмів прогнозування та планування державних фінансів, зміцнення фінансової дисципліни та контролю використання залучених ресурсів, управління борговими зобов'язаннями держави [12].

На нашу думку, фінансове планування (особливо прогнозування) є важливим інструментом управління і дає можливість державним органам підвищувати якість управлінських рішень, завчасно виявляти фінансові проблеми і заздалегідь шукати шляхи їх розв'язання, вдосконалювати бюджетний процес. Крім того, планування сприяє відкритості управлінського процесу, прозорості прийняття рішень, що має ключове значення при забезпеченні ефективного використання бюджетних коштів та сталої динаміки соціально-економічного розвитку України.

Збільшення обсягів і кількості видів окремих субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам доводить, що останніми роками державні фінанси націлені передусім на покращання соціальної інфраструктури, розбудову об'єктів соціального та культурного значення, формування інвестиційної привабливості регіонів. Ця тенденція, найімовірніше, продовжуватиметься і в майбутньому, оскільки досягти економічного зростання, не забезпечивши соціальних потреб, доволі проблематично.

Разом із тим серйозною проблемою у використанні державних фінансів є неналежна ефективність і результативність. Причина цього – недостатня зосередженість розпорядників коштів на меті бюджетних програм та ефективності виконання ними власних функцій. Як показали аудиторські перевірки, державні структури не завжди працюють ефективно, що знижує результативність використання державних фінансів.

До проблем, що негативно впливають на ефективність використання державних фінансів, належать також необґрунтоване прогнозування і планування в бюджетному процесі. Тому посилення відповідальності розпорядників коштів за раціональне та ефективне використання коштів є запорукою сталої динаміки соціально-економічного розвитку України.

Список використаних джерел

1. Кудряшов В. П. Стан державних фінансів та напрями їх оздоровлення / В. П. Кудряшов // Економіка України. – 2011. – № 3. – С. 15.
2. Державні фінанси : навч. посіб. / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик ; за заг. ред. В. Д. Базилевича. – К. : Атіка, 2002. – 368 с.
3. Державні фінанси України : навч. посіб. / М. І. Карлін. – К. : Знання, 2008. – С. 15.
4. Даниленко А. І. Теоретико-методологічні засади ідентифікації ризиків і загроз безпеці сектору державних фінансів / А. І. Даниленко, В. В. Зимовець // Фінанси України. – 2012. – № 10. – С. 3–19.
5. Геєць В. М. Яке майбутнє у соціальної держави? / В. М. Геєць // Економіка України. – 2013. – № 7. – С. 11.

6. Стан та перспективи розвитку фінансової системи України / за ред. О. О. Непочатенко. – Умань : Сочінський, 2012. – С. 52.
7. Звіт Рахункової палати України за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16742074/Zvit_2012.pdf.
8. Ефективність фінансів державного сектору економіки в системі управління соціально-економічним розвитком України : монографія / І. М. Боярко, Н. А. Дехтяр, О. В. Дейнека. – Суми : Університетська книга, 2012. – С. 77.
9. Звіт Рахункової палати України за 2009 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16741917/Zvit_2009.pdf.
10. Звіт Рахункової палати України за 2010 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16741918/Zvit_2010.pdf.
11. Додаткові цільові дотації потребують прозорої звітності / Рахункова палата України. – 2013 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://portal.rp.int/control/main/uk/publish/article/16742123>.
12. *Кудряшов В. П.* Державні фінанси в період проведення реформ / В. П. Кудряшов // Фінанси України. – 2012. – № 1. – С. 56.

*Стаття надійшла до редакції
29 травня 2014 року*